Tekst: Mark Zegeling
Beeld KLM-huisjes: Bodine Koopmans

De Delftsblauwe huisjes die KLM op intercontinentale vluchten aan business class-passagiers geeft, zijn replica's van bestaande monumenten waar vaak boeiende anekdotes over bestaan. Mark Zegeling schreef er een boek over: *Sterke verhalen voor bij de borrel*. Voor *Arts en Auto* licht hij er vijf uit met een medische link.

Miniatuur & medisch

Apotheek De Salamander in Delft als huisje #21.

In 2012 werd van het Japanmuseum SieboldHuis in Leiden KLM-huisje #93 gemaakt. Het is het voormalige woonhuis van de arts Philipp von Siebold.

Het is 20 maart 1717, als rond vijf uur 's ochtends een eenvoudige trekschuit over het Rapenburg de stad Leiden binnenvaart. Aan boord bevindt zich de Russische tsaar Peter de Grote die voor de tweede maal ons land bezoekt. Door de verhalen van zijn Hollandse lijfarts Nicolaas Bidloo is hij nieuwsgierig naar de bewoner van Rapenburg 31, Herman Boerhaave. De hoogleraar geneeskunde wordt wel het orakel van Leiden genoemd en staat internationaal bekend als de 'praeceptor Europae', de leermeester van Europa.

Peter de Grote wil zijn land moderniseren, ook op medisch vlak. De uit Leiden afkomstige Bidloo heeft net in Moskou het eerste ziekenhuis geopend en de tsaar is ontstuitbaar in zijn verlangen naar meer kennis. In Amsterdam heeft hij van Frederik Ruysch een kostbare verzameling anatomische preparaten gekocht, Daniel Fahrenheit verkoopt hem twee kwikthermometers, en nu wil de tsaar van Boerhaave meer weten over diens medische inzichten.

De vorst wordt uitgenodigd bij een anatomische les. 'Daar lag een lijk met de spieren ontbloot, om ze met terpentijnwater te doen doortrekken'. Bij het zien van dit 'afzigtig' tafereel kan het gezelschap van de tsaar zijn afschuw niet onderdrukken. Peter de Grote ergert zich aan hun weinig koelbloedige houding, en als straf beveelt hij dat de aanwezigen 'een spier van het lijk met de tanden los rukken'. Herman Boerhaave is ontzet door de brute opdracht.

Rapenburg 31 in Leiden stond model voor KLM-huisje #19. De eerste bewoner van het monument uit 1664 was professor Fransiscus de le Boë Sylvius, naderhand ging de beroemde hoogleraar Herman Boerhaave er wonen.

Deze tot de verbeelding sprekende gebeurtenis is een van de honderden anekdotes die ik heb verzameld voor *Sterke verhalen voor bij de borrel*, het boek over de bewoners van de monumenten waarvan Delftsblauwe KLM-huisjes zijn gemaakt. Sinds 1952 deelt de luchtvaartmaatschappij in de business class deze huisjes uit – jaarlijks zo'n 850.000 – die door passagiers uit de hele wereld gretig worden gespaard. De collectie bestaat nu uit 95 replica's, en wordt nog telkens uitgebreid met een nieuw miniatuur.

Boerhaave's woning in Leiden op Rapenburg 31 stond model voor **huisje #19**. Dit monument werd in 1664 gebouwd in opdracht van een andere bekende hoogleraar geneeskunde, professor Fransiscus de le Boë Sylvius. Nadat diens vrouw en hun acht maanden oude dochtertje waren overleden aan de pest, ging hij op zoek naar een geneesmiddel en vond hij bij toeval de sterke drank jenever uit. En dat is waarschijnlijk de wáre reden waarom van Rapenburg 31 een Delftsblauw souvenir is gemaakt: de KLM-huisjes zijn immers gevuld met jonge jenever.

Tijdens mijn research voor *Sterke verhalen voor bij de borrel* ontdekte ik meer medische links. Zo is **huisje #21** een replica van een eeuwenoude, nog steeds bestaande apotheek aan de Markt in Delft. De gaper aan de muur steekt zijn tong uit om een pil te ontvangen, zijn Moorse uiterlijk verwijst naar de vaak exotische oorsprong van medicijnen. In de zoektocht naar nieuwe medicijnen zochten apothekers het in die tijd het ook wel dichter bij huis. Ter bestrijding van reuma bijvoorbeeld maakte men een crème van reigervet; de vogel staat immers, zo was de gedachtengang, minstens de helft van zijn leven met zijn poten in het koude water zonder ooit last te hebben van stijve gewrichten. Ook peper deed het in de 17de eeuw goed in de apotheek. De specerij diende als lustopwekkende stimulans en werd als een probaat middel gezien bij epilepsie. Een hevige niesbui na het opsnuiven van peper gaf de hersenen lucht.

Tot in de 18de eeuw werd mensenvet verkocht als krachtig geneesmiddel

Het assortiment zogenaamde wondermiddelen breidde zich in de loop der eeuwen gestaag uit. Tot in de 18de eeuw werd zelfs mensenvet onder de naam 'Adeps Hominis' verkocht als krachtig geneesmiddel. De crème werd ook wel 'beulsvet' genoemd, want de zalf werd aan apothekers geleverd na executie van een veroordeelde. Als niemand het lichaam opeiste, werd het lijk in kokend water gestopt. 'Het zondaarsvet dat bij het koken der beenderen bovendrijft' werd van het water geschept en verwerkt tot een 'kostbare zalf voor aandoeningen van pezen en zenuwen'.

Huisje #93 is een replica van de woning van Philipp von Siebold, die begin 19de eeuw als arts in dienst was van de VOC. Von Siebold leefde van 1823 tot 1829 op Deshima, een eilandje voor de kust van Nagasaki, waar hij zijn kennis van de westerse geneeskunst deelde met de Japanners. Het land was toen nog compleet afgesloten van de buitenwereld, alleen Nederlandse kooplieden mochten voet aan wal zetten. Von Siebold was als arts van de handelspost van grote invloed op de medische wetenschap in Japan, en hij was zo onder de indruk van de Japanse cultuur dat hij kisten vol kunst, 5000 gebruiksvoorwer- >

In het huis aan de Keizersgracht 672 in Amsterdam woonde vanaf 1752 een arts die trouwde met een ziekelijke patiënte. Toen zij overleed, erfde hij een half miljoen.

Het pubermeisje Trijntje Kever groeide in de 17de eeuw door een stoornis uit tot een reuzin met een lengte van 2,60 m. In het Jenevermuseum in Schiedam zijn haar schoenen – maat 55 – tentoongesteld.

Arts en Auto LIVE

Auteur Mark Zegeling is aanwezig tijdens Arts en Auto LIVE op zaterdag 6 juni. U vindt hem in de Boekenschuur op Landgoed Mariënwaerdt, met naast zijn boeken over de huisjes ook een aantal bijzondere KLM-collectors items die u deze dag bij hem kunt kopen (o.a. miniaturen van het Paleis op de Dam, de Goudse Waag en Huis ter Kleef).

FOTO: MARGRIET DIJK

Zie voor meer informatie artsenauto.nl/live

> pen en 2000 zaden, gedroogde bloemen en planten naar Nederland stuurde, en aldus het land van de rijzende zon voor Nederland en de rest van Europa ontsloot. In het voormalige woonhuis van Philipp von Siebold in Leiden is sinds 2005 het Japanmuseum SieboldHuis gevestigd.

Ook in het pand waar Museum van Loon is gevestigd, Keizersgracht 672 in Amsterdam **(huisje #83)**, woonde vanaf 1752 een arts. Abraham van Hagen was bij zijn intrek in het voormalige woonhuis van Ferdinand Bol net twee maanden getrouwd met de ziekelijke Catherina Trip. Ze was al jarenlang zijn patiënte; haar broers bekeken hun zwager met argusogen. De familie had namelijk nogal wat geld en de broers twijfelden aan de intenties van de arts. Ondertussen maakte Van Hagen zijn vrouw het hof, en verraste haar met een indrukwekkend trappenhuis als cadeau. In het siersmeedwerk van de trapleuning staan de letters van hun namen in elkaar verstrengeld. Toen Catherina op 42-jarige leeftijd overleed, erfde haar echtgenoot een half miljoen gulden, tot ontzetting van zijn schoonfamilie.

Bijzonder en triest ten slotte is het verhaal van **huisje #20**, waar ene Trijntje Kever uit Edam opgroeide. Het meisje werd in 1616 geboren met een ernstige stoornis en stopte pas met groeien toen ze 2,60 m lang was; alleen haar voeten maten al 40 cm. Trijntje's ouders reisden in de 17de eeuw met hun puberdochter als attractie langs kermissen. Uiteindelijk overleed het kind in 1633 op 17-jarige leeftijd, naar verluidt aan kanker. <

Boek & expo

Het rijk geïllustreerde boek *Sterke verhalen voor bij de borrel* van Mark Zegeling kost € 29,95. Er is ook een Engelse versie onder de titel *Little Kingdom by the Sea*. In het Jenevermuseum in Schiedam is tot eind 2015 een tentoonstelling te zien over de verhalen achter de gevels van de KLM-huisjes.